

Op mod tusind mennesker har stemnet sammen for fodern af Sølbjerrhøj på det vestlige Lolland. Sølbjerrhøj er med sine 12 meter overhavet, et af vestlollands højeste punkter, og dermed også en ideelt scene til det, der nu skal ske.

Det isnede koldt, for vi befinder os først på dagen den 24. februar 1853.

Det folk er valgfartstet til for at se er, hvad der sker oppe på højen.

Deroppe er der lige nu seks mænd, men om et kort øjeblik vil der kun være fire tilbage.

Den brådede forsamling er følgende.

Tre bandemedlemmer, en præst, en bødél og bødélsassistent.

Første mand, der tager ordet, er præsten.

Han har kontakt til evigheden, og han holder en kort predken, der skal sørge for, at de to mænd, der lige om lidt skal halsukkes, kommer derhen.

For de har trossalt tilstået, der er sønder.

De to mænd hedder Anders og Mass, Vixnes.

De to brødere har i overviset været ledende medlemmer af en bande, der har terroriseret og skabt død og ødelæggelse på Lolland.

Banden har gået under navnet Hanskemaer Banden, og det vi vidner til den her dag på højen, er den endelige afslutning for banden.

De to brødere skal halsukkes en af gangen, og halsukningen forstås af en bødél, ved navn Schmidt.

Schmidt er omrejsende bødél og dækker hele Søgieland, Lolland og Falster.

Sammen med sin assistent, gør Schmidt klar til, at halsukningerne foregår så hurtigt og professionelt som muligt.

Bække brødere får således præcis samme tur af bødelen.

Først bliver hovedet spændt fast og lagt på en blok.

Så svinger bødelen den brede, skarpe tohandsøkse mod halsregionen med hård kraft.

Når øksen er svunget gennem, trækker bødelen øksen tilbage mod sig selv, og sørger sigledes for at få skåret de sidste scener af hode af, så hovedet bliver løsredet for resten af kroppen.

Til sidst har bødelen fattig hård på det afhukket hovedet og lyfter det op, så hele forsamlingen omkring Sølbjerrhøj kan se, at ja, nu er den her mand definitivt død.

Vi ved ikke hvordan publikum præcis har reageret på det her.

Nogle har måske jupstet, fordi han skal være banden nu endelig, var fortid.

Nogle har måske holdt sig for øjne, fordi det er så makaberligt scenarie, at det kan være svært at blive ved med at kigge på det.

Der er en person, der er en slags publikum til denne her halsugning, og han har nok haft det ekstra svært med situationen.

Han hedder Christian Frederik Mortensen, og han har også været en del af hanskemærbanden.

Christian skal ikke halsukkes denne her dag.

Han står til gengæld bundet op af en pel på højen og er tvunget til at se sine venner få kappet hovedet af.

Og efter masser andres viksnés af døde, er det Christian Frederik Mortensen's tur til at blive straffet.

Bødelen giver ham nu første okkeslag på ryggen.

I alt det her er der en ganske central person, der mangler.

Nemlig lederen af banden, hanskemajeren selv, der også går under det borgerlige navn, hans Jacob Mortensen.

Hammerehans band er omdrejningspunktet for de næste tre afsnit af jevlen i detaljen, hvor du skal med til et loveløst, Lolland.

Det skal du sammen med mig og ham her.

Den personlige fascination ligger nok i høj grad på selve banden, og hovedmanden, nemlig hans Jacob Mortensen.

Jeg synes grundlæggende han er fascinerende for hvem er han.

Det her er Frederik Strand, museumsleder på Politimuseet.

Frederik er den perfekte gest til denne her serie, for han har gradet gengæld.

Han har i overviset været optaget af den her særlige Lollandske bande, og måske særligt lederen af den, hans Jacob Mortensen, hans kemajeren.

Han lader til at være meget charismatisk, altså nærmest haft en form for sekt-leader-karakteristik af.

Det vi kan se, det er, at han har ikke udløbet din magt, og han har ikke udløbet sin magt.

Det er ikke den måde han har samlet magten på.

Han har gået rundt i området, han har taget med folk, altså betagelsen bliver brugt, at han er en form for demoen.

Og ude af det må vi konkludere, er han lige som har overtaget folk.

Altså, betagelsen bliver brugt, at han er en form for demoen.

Og ude af det må vi konkludere, er han lige som har overtaget folk til at indgå i de forbrydelser, som han har begået.

Han har haft en stor overtagelsesæвне.

Du lytter til djæveln i detaljen. Jeg hedder Pär Lysolt.

Hvordan ser han ud?

Hvordan ser han ud?

Vi har faktisk et foto af hanske mæren, hvilket er helt exceptionelt, og på mange måder utroligt.

Det her er starten af 1850'erne. Men vi har et billede af ham.

Han ser meget envendt ud.

Altså, i virkeligheden efter min opfaldelse, så kunne han være trødt lige ind i stuen her, om jeg så måske sige,

at han kunne egentlig passe ind i det danske samfund.

Han ser meget anvendeligt ud, og har måske en lidt spidsnæse.

Anvendelige statur, det er ikke kun hans ansigt, der er fotograferet.

Helt hans overkrop er fotograferet.

Og vi kan se hans tøj, der adskiller sig fra tøjet i dag.

Altså, det er næsten en form for uniformshjage, han er på, og nogle lysebokser.

Men det er ret utroligt at se, hvordan han træder ind fra foretiden her, på det her fotografi, og samtidig virker så anvendeligt, som han gør.

Det vi ved om Hanskemæren, det er, at han kommer oprindeligt ikke fra Lolland.

Han kommer fra Langeland, selvfølgelig på Langeland, og slår sig så senere ned på Lolland, hvor han får et af hver, som Hanske mager.

Han laver af Hansker, men det væsentligst er han nok, at han gav og budder laver det om til leder, og så laver det om til Hansker.

Det vil altså sige, at han har arbejdet med dødedyr,

og dem, der arbejder med dødedyr på det her tidspunkt, de får et eller andet særlig mærke.

Og det mærke er ikke nødvendigvis positivt,

at være Hanskemærer ikke set på, som være en særlig fin profession, og det heller ikke noget, man bliver rige af. Hanskemæren kommer for fattig i kår, og har rigtig svært ved at bryde ud af det. Derudover bærer han på en personlig tragedie, som er, at han på et tidspunkt mistede sin første kone, og sit barn, der begge døde, sandsynligvis, er sygt om. For at være Hanskemærer, forsøger hans Jakob Mortensen så også som festebunde, men det går umulbart heller ikke for rune. Også her har han mere end svært ved at tjene penge. Han har fået tildelt noget jord, der er nærmest umuligt, at opdyrke. Det er så hårdtider, og Hanskemærens kriminelle løbebane starter i 1840, hvor han begår nogle små teorier. Det bliver han snuppet for, og han ryger faktisk også kort vej i fængsel, gjort sammen med sin ny kone, Aene Jørgen starter, som heller ikke er blej for at bryde loven. Hanskemærerne hans ny kone bor i den her periode i et område ved navn Stibanken på det vestlige Lolland. Her har de en del ledelsesfæller i den forstand, at stortid alle andre beboere også er ekstremt fattige. Det er et område, som Hanskemæren på en eller anden måde sætter sig præg på. Der er en betydelig loveløshed i det område, finder man ud af senere. En stor del af krimiliteten i det område, den udspringer af Stibanken, så det er en form for loveløst område, som Hanskemærebanden regerer fra, og som Hans Jakke Morgelsen på en eller anden måde har sat sig på, og udøver sit karismatiske virke igennem. Når Frederik Strand taler om et loveløst område, så handler det om, at Hanskemærebanden lige så stille begynder at bego krimilitet, uden der er nogen af dem, der bliver taget af politiet. Stibanken er langt ud på landet, 16 km øst for nagsgård, og der er nærmest indet politi, der holder øje med dem. Hanskemæren sætter så stort et præg på de andre, at han hurtigt bliver en form for lederskikkelse. Ude af det må vi konkludere, at han har overtalt folk til at indgå i de forbrydelser, som han har begøet. Han har haft en stor overtaltesævne. Han har en givelig også virket venlig, han har virket overbevisende på sine omgivelser, så det har været igennem samtale og igennem en eller anden form for venskab for menlig også, men nogle af de folk, der i hvert fald er tæt på ham i banden, han har fået slucet ind i de her banderaktiviteter. Så ved vi også, at når der har været forskellige former for kriminalitet, så er bytet blevet delt, og det blev delt ret færdigt. Altså han har ikke taget det hele til sig selv efter at bytte de, som har kommet ind, så har i hvert fald bandens hovedmedlemmer fået lov og del, ud fra hvor meget de har deltaget i det, som udbyttet af kriminaliteten har været. Hanskemæren forgradvist samlet flere og flere mennesker omkring banden.

Det ender med at være op mod 50 mennesker i alt og cirka 5 i innerkrisen, og får du lige har et overblik over det, vil jeg lige lave et kort opris af gruppens medlemmer. Vi har selvfølgelig Hanskemæren selv, han er en mand i slutningen af førerne, derudover er der Christian Frederik Mortensen, som er Hanskemærens lillebror og væsentligt yngre.

Og man kan faktisk kalde innerkrisen for lidt af en brødrebande, for to andre centrale medlemmer er Anders og Mads Vigsnes, der begge to er i starten af 30'erne. Og brødreparen er faktisk også forbundet på andre måder.

Det er nemlig sådan, at Christian Frederik Mortensen's kone er søster til de to vigsnesbrødre. Derudover er der en centralfører i banden ved navn Mads Heden, en ældre fyre i slutningen af 50'erne.

Det her er altså den hårde kerne i Hanskemærebanden.

Hanskemæren formår sammen alle de her mennesker omkring sig, for han viser sig at være enormt grundig,

når han forbereder røverier og lignende.

Samtidig er han også meget vildt i de området, fordi han gerne hjælper til, når folk har brug for det. Ligesom stille begynder Hanskemærebanden at lave mere og mere organiseret kriminalitet.

Et af de trikstige bruger vil jeg lige fortælle om her.

Først og fremst sætter de ild til en gård.

Når det sker, så stymner alle naboer selvfølgelig sammen for at hente og prøve at hjælpe med at slukke branden,

eller bare se de voldsom flammer.

Når hele det her spættagel foregår, så løber Hanskemærebanden ind på de tomme nabogårde og stjeler alt.

Hvad der er stil.

Og netop ild og bønnegårde er faktisk også centrale elementer i et andet kriminelt påhit, som banden bruger ret meget.

På det her tidspunkt, at der er kommet nye forsikringsforhold, som betyder, at hvis du ejer din egen gård og betaler forsikring,

så får du selvfølgelig også compensation, hvis den nu bliver futtet af.

Og det vil altså sige, at der er nogle i området, som benøder Hansjakker Mortensen,

og nogle af de folk, som begynder at samle sig omkring ham, til at få afbrændt deres gård, og der igennem få forsikringsuppen.

Så det er ligesom det, der på mange måder er startskudet, og så kommer der en lang række ting til efterfølgende.

Ved man noget om, hvordan de bevæger sig rundt, holder møder, eller sådan noget som helst, om det er her i deres brandforsikringsperiode her?

Ja, vi ved faktisk lidt omkring, hvordan deres møder foregår, så sker det typisk hos Etter Medlemmeren,

og typisk hos Hansjakker Mortensen, og der samles de omkring bordet hos Hansjakker Mortensen, og der, der planlægger de deres forbrudselsler.

Vi ved også, hvad andet ser ud.

Det er folk, der går i en mældig tøj, og de er slucet ganske mældig ind i samfundet, de adskiller sig ikke.

Det er en gruppe, en band, som har vokset ud af samfundet og er integreret i samfundet, og har lange, lange tråde ind i samfundet også.

Der er nogle træk, som minder om den især en Sicilianiske mafia, kunne vi sige.

Forstået på den måde, at for eksempel i Sicilianiske Mars, vi skal selvfølgelig ikke overdrive sammenlægning over hoved,

men det der sagen, når vi ser på den her type, er bander, det er, at de vokser ud af lokalmiljøet, fordi der er en misselid til centralmarknaden.

Det er den første del af det. Centralmarknaden er dels nærmest ikke til stede,

og del så er der måske også en misselid, fordi centralmarknaden tidligere har udnødt de her områder,

har slået hårdt ned, når der har været noget, så der er en misselid til centralmarknaden i områderne.

Det ser vi jo ud også i Søditalien og Sicilien og den slags ting.

Og så er der selvfølgelig sådan, at man frygter repressalier for dem, som indgår i banderne,

og så er det det sidste, det væsentlige, som også gør sig gældende, og det er,

dele af lokalbefolkningen for noget ud af banden.

Altså de har faktisk en gevinst af at tilvide, at banden agerer på den måde, som det gør.

Og så er der selvfølgelig også det element i det, at banden får pludselig karakter af at være en form for øvrighed.

Hvor der ikke er noget politi, kan en bande begynde at gå ind og overtage få en form for politimøndighed,

når der er et meget markant fravær fra møndighedens side.

Okay, så hanskemære banden lyder måske uskyldigt af navn,

men er altså en dybt organiseret og udspekulerede forsamling, som er fildret dybt ind i lokalmiljøet.

Noget andet, der også får hanskemære banden til at smale lidt af mafia, er, at de har et streng kodex,

der går ud på, at man ikke må slader.

De har også en regel om, at hvis møndighederne nogensinde kommer forbi, så må man aldrig tilstå noget som helst.

Banden føler sig osorglig.

Ingen kan røre dem, og det er måske også den her følels af usorglighed og undødelighed,

der betyder, at banden nu tager deres kriminalitet til et nyt og mere voldsomt niveau.

Et skridt, der i sidste ende betyder, at banden begynder at begå fejl og komme i store problemer.

Vi er nu i slutning af januar 1851, og der er faktisk interns blid i hanskemære banden.

En af kernens medlemmer, Anders Vixnes, føler sig udenfor, fordi han på det seneste er blevet skubbet længere længere ud af banden af hanskemæren.

Helt konkret handler det om, at det hanskemæren fornyligt begikket røveri på Knuttenborg aflskår, vil han ikke have Anders Vixnes med?

En eller anden grund stoler hanskemærene altså ikke længere på Anders Vixnes.

Anders er på vej ud, og derfor lægger han en plan, der skal sende ham direkte ind i varmen igen.

Den plan involverer et drab.

Anders Vixnes forfærdig hanskemærens bror, Kristian Frederik Mortensen, som i modsætning til sin bror, gerne vil begå kriminalitet med Anders.

Anders' plan er ganske simpel.

Han kender en ældre staltkal med navn Jens Matisen på en gård lidt nord for majbo, som han er overbevist om lægger ind med en god portion kontanter.

Anders har arbejdet med kalen tidligere, og det er altså derfor, han har en idé om, hvad kalen lægger ind med.

Anders Vixnes kender endda forholdene så godt, at han ved, at lørdagten 25. januar vil det kun være staltkalen, der er hjemme på gården.

Alle andre skal nemlig til Dansøsen, går man i havlykke, nogle kilometer derfra.

Planen er, at staltkalen skal vise dem penge, så skal han kvæles, og da efter hænges op på en måde, så det ligner selvmord.

Det er belagende mørkt, og Anders Vixnes og Christian Frederik Mortensen går med faste skridt hen mod den gård, hvor Jens Matisen er alene hjemme.

Anders Vixnes har et stykke reberne hammer på sig, klar til at udføre sin plan.

Inden han skal drepe Jens Matisen, skal han dog først finde ud af, hvor pengene er.

De kan være gennemt rigtig godt væk, så det er helt afgørende at få lokalisere dem.

Til det formål er Anders og Christian først nødt til at tale med Jens Matisen.

Når de kommer ind i huset, spørger Anders derfor, om han kan lovne nogle penge af staltkalen.

Han håber dermed, at han vil blive ført direkte hen til koncentrerne.

Allerede her går planen dog galt.

Staltkalen afviser pur og lovne nogle som hældes penge ud til Anders, og han er det hele taget ikke særlig medkomne over for de to uenbudte gæster.

Det er for Anders Viksnes til at gribe til næste skridt i planen.

Han er rebet frem og prøver at kvæle staltkalen.

Den del af planen lykkes ellers ikke, for staltkalen forreder sig fri og griber ud efter sit gavær, der hænger på væggen.

Det ender i kæmpe til mul, da Anders Viksnes tager sin hammer frem og begynder at slå staltkalen i hovedet.

Staltkalen bliver også slået i hovedet med en trasko.

Om det er Anders Viksnes eller hans bandekommerat Christian Frederik Mortensen, der svinger traskoen, ved jeg faktisk ikke.

For det står ikke helt klart i de gamle dokumenter og politireporter, jeg har læst om sagen.

Men lige meget hvad, så betyder de mange slag fra hammer og trasko, at staltkalians matisen underud.

Staltkalen er død, men det er så det eneste i planen, der er ført ud i livet.

Først og fremmest kommer de to bandemedlemmer ikke derfra med nogen penge.

De staler en kniv et uge og en flaske brændevin.

En ret sølle høst, når de nu gik efter et stort kontantbeløb.

Derudover er det ret tydeligt, at staltkalians matisen ikke har begået selvmord.

Det er svært at skyldes, at han er blevet banket i hjel.

Derfor overvejer Anders Vigsnes og Kristian Frederik Månesen at brænde gården ned for at skyldes drapet.

Men de to drapsmænd har moralske kvær babbelser ved at gøre det.

For der er en masse dyr på gården, som de ikke kan nå redet ud inden der muligvis kommer nogen hjem og opdager dem.

Det at slå dyr i hjel, det betegnes som uakceptabelt.

Dyrne skal ud af laderne, for eksempel, når gården bliver afbrændt.
Så der er et særligt forhold, der er en særlig respekt for dyr, kan vi se.
Og hvad vil jeg skal se? Måske et træk her, hvor dyrne har været enormt væsentlige.
Hvor der har været en tæt forbindelse til dyrne på gården.
Det er lidt særligt, moral Kodeks, han skal mere banden køre efter.
Røveri, gode opbrændinger, drab, alt er fint. Så længe dyrne ikke leder skade.
Anders Vixen er så Christian Frederik Mortensen, så der er derfor ikke ild til gården.
De beslutter sig i stedet for at stikke af forgæjningsstedet.
Og derfor så bliver drabet også kendt, som det er, nemlig, et drab.
Og det er jo for, at han skal mere banden svært uheldigt.
For dermed så tilkaller de jo eller, så får de myndighedernes opmærksomhed rettet imod dem.
Faktisk bliver mange så opmærksomhed rettet mod det her drab.
Befolkningen i lokalområdet er naturligvis skremt, og selvom ingen har beviser for, at han skal mere banden stå bag,
så har de fleste en fornemmelse af, at det er nok at det, der foregår.
Vi skal lige huske her, at det er jo langt fra alle på Lolland, der er med i hanske med at banden,
eller som har et godt forhold til banden.
I lang tid er der blevet sat ild til en masse gårder, der bliver begået en masse røgerier,
og nu er der så også begået drab.
Loveløsheden kan i følge mange af de lokale ikke fortsætte.
Ratssikkerheden er stort set væk på det vestlige Lolland,
og det betyder også, at det lokale politi i Naksgård kaller på hjælp.
Lokalpolitiet gør det i forbindelse med det første drab, at de kontakter København.
De kontakter justisministeriet i København,
og de gør de, fordi de har ikke mulighed for at hantere drabet,
og det man kan sige, det er ikke første gang, at lokale områder kontakter justisministeriet i København
med henblik på at få hjælp til den her typ af sager.
Stort drab sager, andre typer af bandesager, der har man kontaktet København,
og så sker det i København, at der nedsætter man i en kommission.
Og kommissionen rykker sig ud fra København til lokale område,
og de gør den også her, da man nedsat i en kommission i København,
og justisministeriet kan man sige, at der kommer en undersøgelsestommer,
som har en række folk omkring sig, blandt andet nogle betjente,
og i det her tilfældighed, der hedder undersøgelsestommeren Rode.
Jurist fra Justitsministeriet her, man Rode, skal altså opklare et drab,
og også gerne følge en af de mest hårdkogte bander på det her tidspunkt.
En jurist. Jeg må indrømme, at jeg blev lidt overrasket over,
at det var sådan en embesmans-type, der skulle rydde op på Lolland.
I dag ser vi en jurist for os, der står i et havesænkebord og fyrter papir.
Men sådan er det ikke på det her tidspunkt her.
Det er hård folk, der kommer ned, og vi ved, at de kan slå en probernave.
Så de undersøgelsestommer, der sender ud, det er nok ikke jurister,
som vi traditionelt forstår det i dag.

Det er hårdhændet folk, som godt kan gå til AR-standderne,
og vi ved de grønste AR-standderne, når de afhører dem.
Her er man Rode altså en ny sheriff i området.
Han bliver inluceret i Nagsgård, og her far skal han altså rundt at tale med folk
og forsøge at spænde ben for Hanske-mærbanden.
Og det viser sig, at her er man Rode snart for flere spore.
At gå efter.
For Hanske-mærbanden er ligeglad med, at der er kommet en jurist.
For København.
De er allerede i gang med at planlægge deres næste,
og til dag som mest vanvittige plan.
Vi har Rode nede på Lolland, der bliver lavet denne efterforskning,
der bliver lavet afhøringer, der bliver lavet undersøgelser.
Og så er det så sådan, at Hanske-mærbanden i denne her situation her,
de har lige været involveret i et drab, de i myndighederne søgelys,
ikke desto mindre, så planlægger de et fyrdoppel drab.
Og det er jo, må vi sige, en ekstrem plan.
Den her planlægning og udførelse af et fyrdoppel drab,
skal du høre mere om i næste afsnit.
Du har lyttet til djævlén i detaljen.
Den her serie om Hanske-mærbanden er faktisk noget,
som flere af jer lytter og har foreslået, at vi skulle tage op.
Tak for det.
På programmet har vi en maler-drasse, der hedder
detaljensnabladdr.dk,
hvor jeg også fremover er meget velkomne til at sætte en god idéer,
en løst tanke, et link.
Hvad som helst.
Så kigger vi på det, og så kan det være,
at der en dag kommer nogle programmer om netop det.
Det her program var lavet af Louise Witt Hansen,
Emma Stendter, Marcel Bær og mig,
Peter Lysolt.
Gå på opdaleset i alle deres podcast og radioprogrammer.
I appen, det er Lyd.